

Slovenčeva knjižnica, I. letnik (1941—1942).

Pri majhnem narodu, kakor je naš slovenski, je vprašanje cenene knjige nenavadno težavno, tembolj, ker je poslanstvo takega naroda prav v kulturni rasti, nima pa v svoji sredi dovolj močnega gospodarskega temelja. Gotovo je, da v vojnem času to vprašanje še vidneje udari na dan. Konzorcij največjega slovenskega katoliškega dnevnika je v našem težkem času prišel na zelo posrečeno misel, kako rešiti vprašanje cenene knjige in jo razširiti med najširše sloje prebivalstva. Ustanovil je 1. oktobra 1941 Slovenčevo knjižnico in se odločil izdati vsakih štirinajst dni novo knjigo po izredno ugodni ceni 5 lir, ki pa se zdaj že stopnjuje z razmerami.

Marsikdo bi ob taki nizki ceni in takem načinu pogostega izdajanja knjig opravičeno zmajal z glavo, češ, gotovo je, da bo pri tem silno prizadeta kvaliteta dobre knjige glede izbora in tudi prevoda. Glede prevodov ne moremo soditi, ker bi to šlo v podrobne študije, glede izbora pa lahko rečemo, da je bolje uspel, kakor smo prvotno mislili, kajti prvi letnik izkazuje tri izvirne leposlovne povesti, enajst povsem leposlovnih prevodov priznane kvalitete, tri prevode opisov in potopisov, dve ljudski povesti, dve mladinski knjigi in — med vsemi temi pet in dvajsetimi knjigami — samo štiri detektivske. Prevodi in ponatisi vsekakor resda prevladujejo, kar je pač nujno pri taki rešitvi cenene knjige, saj drugačne rešitve skoraj ni.

Izbira po književnostih drugih narodov je kaj pestra, saj so nam prikazane italijanska, češka, nemška, španska, norveška, flamska, francoska in bolgarska knjiga. Pri vseh tujih, deloma celo pri domačih pisateljih najdemo na uvodnem mestu tudi slike znamenitih pisateljev in kratke oznake dela in resne prikaze duševnega obraza tega in onega pisatelja. To sta večinoma pisala Severin Šali in Tine Debeljak, mnogokdaj pa tudi sam prevajalec.

Letnik so začeli z Jalenovo povestjo Trop brez zvoncev, s ponatisom iz Mladike. Tako se je knjižnica uvedla z našo najboljšo lovsko in planšarsko povestjo iz bohinjskega in severozahodnega konca naše Gorenjske, iz Jalenove ožje domovine. Povest je prelepa idila z naših planin in lepa kmečka povest z etičnimi vzgojnimi črtami, pisana v vedrem življenjskem optimizmu. Prav ta povest je obenem z drugo Jalenovo povestjo Ovčar Marko, ki jo je med letom tudi izdala Slovenčeva knjižnica kot že četrti ponatis tega, morda najboljšega Jalenovega dela. Ovčar Marko je tudi iz Mladike in Jalenova ter sploh slovenska najboljša pastirsko planšarska povest, zopet prelepa pesem naših gorenjskih planin. Tudi iz te veje vsa dobrota našega preprostega človeka in optimistična romantika našega podeželja. Marko je od Tropa še globlja in še bolj življenjska povest in Slovenčeva knjižnica jo je sedaj poslala med naše najširše plasti, tako da je Jalen danes ta dan bran, kot je bil svoje čase samo še Jurčič ali deloma tudi Tavčar.

Med izvirnimi povestmi je tudi knjiga Jože Likoviča Svetinje nad barjem, zbirka legend in pravljic. Kar je Jalen za gorenjski kot, to je Likovič za naše Ljubljansko barje. V svojih črticah nam pisatelj prikazuje majhne barjanske vasice z revnimi ljudmi. Likovič je ves mehak in liričen, a obenem psihološko globok opisovalec barjanskega človeka. V svoja dela pa prinaša tudi premnogo folklorne in celo mitološkega, posebno pa etične globine. S temi tremi izvirnimi kvalitetnimi deli se je Slovenčeva knjižnica prav dostojno pokazala pred nami in je obenem naše čisto leposlovje za odrasle ponesla med naše ljudstvo.

Kakor domače, je tudi tuje slovstvo v knjižnici prav na dostojni višini. Dobili smo enajst lepih knjig iz zgoraj omenjenih književnosti. Prvi prevod je bil ponatis dveh povesti Björnstjernea Björnsona (1832—1910), odličnega norveškega pisatelja sončnih in vedrih povesti z visokega severa: Deklice s Prisoj in Anžeta, prva iz Slovenca v prevodu Franca Kremžarja, druga iz Kresa, poslovenil jo je Ivan Čampa. Tako je bila bralcem Slovenčeve knjižnice poleg domače kmečke povesti dana tudi klasična kmečka povest z Norveškega, ki ima svetovni sloves najboljšega iz te literarne zvrsti.

Sardinsko domačinsko povest smo dobili v prevodu Jože Lovrenčiča Grazie Deledde novelo Skušnjave, ki je bila priključena glavni povesti Ma-

rianna Sirca v prevodu Marije Ferjančičeve. Tudi Deledda (1875—1936) je med velikimi pisateljicami svetovne književnosti, saj je Nobelova nagrajenka. Obe povesti v tej knjigi sta preprosti, iskreni in polni divje romantike. Pri- kazujeta tudi zlo, a ga zmerom vodita v očiščenje.

Koroško zemljo nam je knjižnica prikazala v Pucljevem prevodu Dolores Viesèrjeve zgodovinskega romana Podkrnoški gospod, kakor smo že prej imeli tudi Pevčka izpod peresa iste pisateljice. Ta povest je ena najbolj posrečenih v vsej zbirki. Kot prevod pa še posebej.

Iz flamščine je Ludvik Ogrin prevedel Ernesta Claesa povest Pokojni župnik Kampens, zopet lepa domača, vedra in preprosta povest, ki ji je pri- mešanega precej humorja, na nekaterih mestih celo satirično pikrega.

Med najodličnejšimi prevodi pa je v Slovenčevi knjižnici preteklega leta Huga Wasta delo Zlato večnega Juda. Mirko Javornik je s tem prevedel delo najboljšega pisatelja latinsko-ameriške književnosti iz argentinskega go- spodarskega in narodnega življenja. Roman nam prikazuje vpliv judovskega denarništva v Buenos Airesu. Knjiga je vsa polna perečih sodobnih vprašanj narodnega, gospodarskega in političnega življenja, ne manjka ji pa tudi povsem fantastičnih stvari. Kljub temu zunanemu prikazovanju življenja pa je delo obenem globoko psihološko in plemenito v svojih težnjah, res prava dobra knjiga, ki bi jih v prevodu sploh zmerom morali dobivati. Zlato večnega Juda brez dvoma lahko štejemo med najboljše v vsej zbirki lanskega leta.

Živan Žun, znan prevajalec iz bolgarščine, nam je poslovenil v knjižnici znamenito delo Aleka Konstantinova Baj Ganjo, neverjetne zgodbe o sodobnem Bolgaru. Najbolj brano delo na Bolgarskem je tudi zaslužio prevod v slovenščino, saj je polno humorja in satire in nam še posebno prikazuje življe- nje in mišljenje bolgarskega človeka, ki je pogledal po civilizaciji našega veka. Obenem je delo tudi kritika bolgarske družbe, zlasti tiste malomeščanske, ki jo je pri nas bičal Ivan Cankar. Aleko Konstantinov je v tem pogledu bolgarski Cankar. Posebno rad je pisal feljtone, in iz nekakih podlistkov je sestavljen tudi Baj Ganjo. Morda delu škoduje malce preočito moraliziranje na nekaterih mestih, kot naš prevod pa je posebnega pomena za spoznavanje sicer manj zna- nega bolgarskega življenja.

Iz italijanske književnosti smo dalje še dobili v prevodu Jože Lovrenčiča veliko zgodovinsko delo Tommasa Grossia Marco Visconti pod sloven- skim naslovom Knez Marko, zgodovinski roman iz Milana iz 14. stoletja, iz tistega kraja, od koder imamo tudi že v slovenskem prevodu Manzonijska Za- ročenca iz 16. stoletja. Milanski klasiki, med katere spada tudi Grossi, so v ro- mantičnem slogu popisali davna stoletja tega najpomembnejšega severnoital- skega mesta. Že 1900 smo Slovenci dobili v Goriziji prevod Marca Viscontija, toda tisti prevod je že davno pošel, zato je bilo kaj primerno, da je Slovenčeva knjižnica zopet izdala to knjigo, saj jo posebno Ljubljanci že poznajo tudi iz filma, ki se je preteklo leto izvajal v Ljubljani in ki so ga italijanski igralci podali zelo dovršeno.

Med prevodi so dalje zelo zanimivi razni opisi in potopisi, med katerimi so izšli: Haggardova Družina v ledeni dobi, zgodba o početkih človeštva v Anžičevem prevodu, Janko Moder je prevedel Ossendovskega delo Ljudje, živali in bogovi, kot nagradna petindvajseta knjiga pa je izšla v prevodu Stoparja Franca L. Frederica Rouquettea knjiga Veliki beli molk. Haggardova Družina v ledeni dobi je na pol zgodovinsko, na pol fanta- stično delo iz prvih početkov človeštva na zemlji, a ne brez darwinističnih pri- mesi. Delo spada med slabše v tem letniku. Ossendovskega delo Ljudje, živali in bogovi je književno slabše delo, vse bolj delo poročevalca kot pisatelja. V svetu pa je svoj čas pomenilo čudovito senzacijo in uspeh, ki pa je danes obledel. Vendar jo tisti, ki se zanimajo za kraje in ljudi bolj na zunaj, po zu- nanjem opisu kot pa v psihološki poglobljenosti, gotovo bero z zanimanjem. Veliki beli molk pa je zbirka reporterskih zapiskov z Aljaske z glavnim junakom psom Tempestom. Tipično francosko delo, ki ga odlikuje živahno reporterstvo in — izredno žive in dobre ilustracije, o katerih pa ne vemo, čigave so. Pisateljve?

Izmed pristno ljudskih povesti smo dobili v prvem letniku Slovenčeve knjižnice najprej prevod Haggardove Dekle z biseri v priredbi Ivana Čampe, delo, ki je bilo že davno znano našim podeželskim knjižnicam in silno brano; a ker je že pošlo, je bilo morda potrebno, da smo dobili novo prireditev, predvsem za tiste, ki so jo že brali v mladosti, pa si jo zopet žele. Pisateljica Dušice, znana baronica Orczy, se nam je v knjižnici predstavila s knjigo, ki nosi v nemščini naslov: Feuer in der Stoppel (Ogenj na strnišču), v prevodu Antona Anžiča pa Ljubezen, ki rešuje. Sentimentalna, tipično ženska povest na zgodovinskem ozadju, ki je socialno zelo konservativna, pisana pa z močnimi potezami; ima vrednost dobre ljudske povesti. Ljudska povest je tudi izvirna povest umrlega Matije Malešiča: V zelenem polju roža, delo, ki je samo dobra ljudska povest in jo je knjižnica sprejela v svoj načrt gotovo vse bolj iz pietete kakor pa zaradi umetniške vrednosti, kajti Malešič je napisal marsikatero boljšo povest, kot je pričujoča. Povest je ponatis iz Slovenčevega listka, dobra ljudska zgodba o zapeljanem in zapuščenem dekletu Metki, mestoma stilno precej šibko delo, pregostobesedno in za epsko povest, kar hoče biti, preveč lirično. Dobra pa so uvodna in zadnja poglavja.

Prav dostojno se postavljata ob stran knjig za odrasle tudi dve mladinski knjigi, in sicer Pravljice Božene Nėmcove v prevodu Tineta Debeljaka in izvirna mladinska povest Jože Lovrenčiča Tonca iz lonca, ponatis iz Vrtca, a na novo ilustrirana. Pravljice Božene Nėmcove so nastale na osnovi narodnih čeških pravljic in pripovedk, a so po pisateljici umetno predelane po prosti fantaziji umetnice. Pravljice Nėmcove so tedaj bolj umetniško kot znanstveno folkloristično delo. Vendar pa imajo iz narodnih še zmerom ohranjeno tisto znano idealno in etično moralno osnovo, da se dobro plačuje in hudo kaznuje! (Primerjaj razne narodne ajtiološke pripovedke in legende!) Pričujoče pravljice so kar klasičen vzor te vrste epskega pesništva in zato zelo dobrodošle za zglede dobrih pravljic celo v višji gimnaziji, ne samo pri otrocih, saj nam Slovincem tega blaga kar primanjkuje.

Lovrenčičeva povest o čudežnem Tonci iz lonca je pa legendarično pravljična snov iz turških časov na Slovenskem, za mlajše zelo privlačno čtivo. Nič kaj okusno ni Tončevo rojstvo iz boba; novo metamorfozo Tonce iz lonca v cellega dečka pa bi želeli že prej, ne šele na koncu povesti, ko kar nenadoma postane Tonca grajski pisar — in nato o njem nič več. Po napetem pripovedovanju in še posebno po dramatski nazornosti bi si delce želeli bliže Sholarju iz Trente!

Detektivske povesti pa so v knjižnici te-le: Sven Elvestad: Mož, ki je oropal mesto v prevodu umrlega Blaža Pozniča, E. Biggers, Zametne copate, prevedel Jože Kessler, Sax Rohmer, Skrivnost dr. Fu Mančuja v prevodu Avgusta Petrišiča in John Ferguson, Slepec, ki ga je prevedel Griša Koritnik. Vse te detektivke so pač napeto pisane, prva kar začudi človeka zaradi nenavadnega konca. Umetniško seveda zelo zaostajajo za zgoraj naštetimi knjigami, vendar zabavi prav dobro služijo. Prav pa je, da jih ni več kot štiri v zbirki!

Zunanja oprema vseh broširanih knjig je vprašanje zase, včasih bolj, včasih manj posrečena. Želeli bi si tudi pri prvem letniku na hrbtu številke, ki zaporedoma označujejo knjige, ker jih je sicer težko urejati v knjižnici. Zmerom pa so vse bolj posrečene notranje ilustracije. Zunanjo opremo je večinoma napravil J. Beranek, nekaj tudi Jela Vilfan, V. Kremžar, J. Šenk, I. Romih in M. Toboljevič; notranje ilustracije pa E. Sajovic, C. Korosmerzey, G. Jellinek, T. Johannot, Jože Šenk, V. Kremžar in Iv. Romih. Kakor je videti, so nekatere ilustracije povzete kar po izvirnih slikah.

V drugem letniku, ki bomo o njem podrobneje poročali prihodnjič v Domu in svetu, se je delavnost urednikov Slovenčeve knjižnice še povečala, kajti namesto dveh dobivajo naročniki letos kar po tri knjige na mesec. Doslej je izšla že tretjina knjig novega letnika, pa že sedaj lahko z zadovoljstvom omenimo, da je izbira kvalitetnejša od lanske. Tudi za nagrado se obetata kar dve knjigi, namesto lanske ene! Tako je očitvidno, da je podjetje kar pravo zadelo z mislijo na izdajo cenene knjige, saj naročniki gredo v lepe tisoče! V splošnem moramo

reči, da smo lahko zadovoljni in hvaležni konzorciju Slovencev, da je prišel v tem času na srečno misel izdajanja knjig za najširše sloje. Moralo pa bi se še bolj paziti na umetniško stran teh izdaj. Zavedamo se, da pri tolikšem številu — 36 knjig na leto — ne more vse biti na vrhuncu, želimo pa po pravici, da bi dobivali čim več izvirnih povesti in romanov, pa dobre in odlične knjige iz svetovne književnosti; zgolj poročevalskih in detektivskih knjig pa naj bi bilo čim manj!

Fr. Jesenovec.

Antoine de Sainte Exupery: Veter, pesek in zvezde. Roman iz življenja letalca. Naša knjiga 16. Iz francoščine prevedel Peter Kosem.

V prvem polletju četrtega letnika Naše knjige je kot prva knjiga za l. 1943. izšlo delo znamenitega letalca in pisatelja Exuperyja, prav za prav dve deli, združeni v eni knjigi: *Terre des Hommes* (Zemlja človekova) in *Vol de Nuit* (Nočni polet) — pod skupnim novim slovenskim naslovom *Veter, pesek in zvezde*. Ne vem, če ni podnaslov »letalski roman« nekoliko pretiran, kajti to delo ni nikakršen epsko mogočen niti psihološko dovolj globok roman, marveč bi človek prej rekel — niz doživljajev, pri katerem ni delovala v prvi vrsti pisateljeva domišljija, marveč bolj ali manj resnični doživljaji sami. To je sicer lahko zopet svojevrstna prednost dela, a kljub večji ali manjši verjetnosti vendarle še zmerom ostane le opis, in sicer opis zemlje in človeka na nji, posebno človeka v boju z naravo in njenimi skrivnostnimi silami. Zato delo na splošno ni epsko močno, le na nekaterih mestih te močneje zagrabi, sicer pa ostaneš ob branju tega dela vse bolj hladni opazovalec potopisnega načina opisovanja ne posebno živahnih dogodkov in doživetij sodobnega letalca. Delu manjka tudi močne zgodbe, saj je po večini le mozaično sestavljena podoba pisateljevih doživetij na skoraj vseh kontinentih našega planeta, v zraku in na morjih. Treba pa je obenem priznati, da je delo svojevrstno, delo stilistično močnega oblikovalca.

Močnejše kot v kompoziciji dogodkov je delo v prodiranju v človeka, v zemeljske skrivnosti, pri čemer tu in tam zazveni delo že kar panteistično. Na drugi strani pa je delo zopet silno sodobno, naravnost novost v sodobni književnosti, saj nam prikazuje delovanje in nehanje današnjega letalca, katerega poklic in delo se je prav sedaj tako razmahnilo. Zato ni čudno, če je v knjigi postal junak krmar zračne ladje in gospodar zraka. Potemtakem je delo gotovo v prvi vrsti silno zanimivo za vse tiste, ki s strokovnega zreljšča spremljajo ta silni razvoj sodobnega letalstva. Kot tako pa je pričujoče delo zares odličen, morda najboljši sodobni roman iz letalskega življenja.

Posebno odliko vidim v *Vetru*, pesku in zvezdah tudi v tem, da ni brez močno podčrtanih moralno-etičnih vrednot, ki naj bi se z njimi odlikoval tudi sodobni človek. Tako nas pisatelj spodbuja k poštenosti v zasebnem in javnem življenju, k iskreni samoodpovedi v korist našega bližnjega, k zvestobi do sočloveka in zemlje, posebno pa k čutu dolžnosti v poklicu, ki smo si ga izbrali. Le to se mi zdi čudno, da je vse tole nekako hladno, vse preveč razumsko povedano. Manjka namreč klica ljubezni do sočloveka, ljubezni, ki naj bi temeljila v Bogu samem. Delo nam kaže zares moderni svet brez ljubezni, kaže nam, kako postane človek brez te »hčerke božje« samo stroj, ki neizbežno drvi v pogubo in težke čase, ki jih prav za prav že skušamo! In prav s svojo hladnostjo, s to verno podobo sodobnega človeka, naj bi nam pričujoče delo klicalo: Več ljubezni! Več Boga! Saj je tudi delo samo najmočnejše prav tam, kjer je človek v veliki stiski prišel do klica po božji pomoči: v resnici, najboljša se mi je zdelo poglavje *Žeja*.

Prevod je prav lep, slovensko izdajo Exuperyja zelo poživljajo še podobe, fotografski posnetki tistih krajev, ki se v njih gode dogodki iz romana.

Francè Jesenovec.

N. V. Gogolj: Ukrajinske povesti. Prevedel Fr. Terseglav. Izdala »Slovenčeva knjižnica«. Št. 42, 1943.

Veliki ruski klasik, večni »borec s hudičem« in svojstven tip ruskega, dejal bi z duhovno problematiko prežetega leposlovja, Gogolj (1809—1852), je že star znanec slovenske prevodne književnosti. Njegovi glavni in nesmrtni deli: *Mrtve*